

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 3.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre " 3.50
Negyedévre " 1.75

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Az ok.

Utána jártunk, kérdezősködtünk, buvárkodtunk, kerestünk, kutattunk, de nem tudtuk eddig megtalálni az okot, mely a magyar közoktatásügyi miniszter urat az ő elhatározásában vezeti akkor, midőn, saját magát megtagadva, következetesen ragaszkodik egy rendeletéhez, mely arculcsapása a lelkiismereti szabadságnak, kigunyolása egyáltalán a szabadságnak, a melyre példát alig találhatott immár híressé vált, évenként ismétlődő berlini, párisi, londoni civilizatorikus utjában. Mi vezethette e nagy „europäer“-t arra, hogy elzárja az iskolákat éppen azok előtt, kiket az iskolába, ugyszólva, csalogatni kellene? Mi arra, hogy sok száz polgárt azon alternativa elé állítson, hogy vagy a nyilvános iskolázásról, vagy azon vallásos meggyőződésükről mondjanak le, melyet atyjuktól öröklöttek és melyet átörököltetni óhajtanak gyermekeikre is?

Ime egy kis illusztráció:

Breuer Hermannak, a komáromi orthodox sakternak a fia a gymnasium első négy osztályát otthon végezte. A fiu szombaton nem irt, s nem rajzolt; de ez előmenetelében cseppet sem vált hátrányára, mert mind a négy osztályról jeles bizonyítványt nyert. Hogy a tehetséges és szorgalmas gyermek tovább is folytathassa tanulmányait, atyja elvándorolt vele Nyitrára, (Komáromban felső gymnasium nincsen) s ott sikerült neki egynehány hitsorsost rábírnia arra, hogy fiát »kosztnapok«-kal ellássák, sőt szerzett neki 3 »órát« is, a melyért a kis diák lakást és ruhamosást kapott; a többitől, — úgy, a hogy — a szegény szülők gondoskodtak. A kis Breuert felvették a nyitrai katolikus gymnasium V. osztályába, végig is tanulta, a nélkül, hogy szombaton irt, vagy rajzolt volna, és az év végén ismét jeles bizonyítványt nyert. Mikor a VI. osz-

tályba lépett, az igazgató figyelmeztette, hogy atyjának, ha mindjárt rabbihelyettes is, (ilyenek jelezte magát, mert imitt-amott a rabbinusi teendőket is végzi községénél), mégis folyamodnia kell a miniszterhez, hogy fiát a szombaton való irás kötelezettsége alól felmentse. Az öreg Breuer ezt mult év nov. havában meg is tette, hivatkozván arra, hogy ő, mint szigoruan vallásos zsidó, de mint községének oly hivatalnokai is, ki papi functiókat is szokott végezni, (melyre nézve bizonyítványa is volt) nem engedheti meg, hogy fia a szombaton való irás tilalmát megszegje.

A karácsonyi szünidők előtt leérkezett a miniszteri válasz, mely tudatta az igazgatóval, hogy a fennevezett tanulónak a szombaton való irás el nem engedhető. Rákövetkező szombaton német gyakorlat-irás volt az osztályban, melyben Breuer, mint azelőtt mindig, részt nem vett. A tanár felszólítására, hogy a miniszteri leirat értelmében köteles irni ő is, a meglepett fiu azt találta mondani, hogy a mit vallása és atyja is tilt, arra nem kényszeritheti a miniszteri rendelet sem és irni vonakodott. — »Akkor nincs itt helyed az iskolában!« — szolt a haragra lobbant tanár s az ajtóra mutatott.

A fiunak, kinek példás magaviselete folytán tanárai soha sértő szót nem mondtak, erre minden vér arczába szökött, mit csakhamar halotthalaványság váltott fel, szeméből hirtelen könnyzapor omlott és hangos zokogásra fakadt; de nem szolt, hanem sietve szedte össze könyveit, és távozott az iskolából.

Ime a vallási martyrium Magyarországon a 19-ik század végén!

De miért kell ennek így történnie?

Mult heti számunkban, de az előtt is számtalanszor kimutattuk, hogy az 1885-diki status-quohoz való visszatérést nem csupán az or-

thodox zsidóság óhajtja, és a jelen állapotot nem csak ez találja sérelmesnek, hanem kivétel nélkül az egész magyar zsidóság. De sőt épen a haladóparti zsidóság óhajtja legjobban, hogy orthodox testvéreik mennél inkább és mennél nagyobb számban frequentálják az iskolákat.

Mozgalom, hogy a zsidók ne oly nagy számban küldjék gyermekeiket a középiskolába, hanem neveljék őket inkább iparosoknak, munkásoknak, vagy földmivelőknek, bizonyára üdvös valami; de ennek a mozgalomnak csakis a nem-orthodox zsidóságot illetőleg van értelme. A szigoruan vallásos zsidók gyermekei ugyanis roppant csekély százalékát képezik a középiskolákat látogató zsidó tanulóknak; mert, mint említettem, az orthodox zsidó nehezen határozza el magát arra, hogy fiát reáliskolába, még nehezebben, hogy gymnasiumba küldje. Ha már most ő excelen-ciája elrendeli, hogy a zsidó fiát csakis a vallás szabványainak megszegése árán küldheti a középiskolába, ezzel a miniszter ur, a magyar tudományos akadémia elnöke, csak a csudarabik és vakbuzgó chazsidok malmára hajtja a vizet; ezek ugyanis szintén elkövetnek mindent, hogy a vallásos zsidókat kivált a középiskolától távol tartsák.

Ezt és még más fontos szempontot tárták fel a miniszter ur előtt nem egyszer, de számtalanszor; feltárták az iroda, 42 rabbi, számos község; feltárta utóbb Warmann Mór és dr. Goldziher Ignác is a pesti nagy hitközség nevében, de mind hasztalanul. A miniszter ur, a hol tehetett, rövid uton utasította vissza a kérvényezőket; a hol ezt tenni restelte, mint például a pesti hitközség beadványával szemben, ott egyszerűen nem válaszolt.

De hát miért? Mi ennek a makacsságnak az oka épen Trefort miniszter urnál, ki más különben megszokta hallgatni az ellenvéleményt, és sokkal csekélyebb okokkal szemben is, mint a minők itt forognak fenn, meg változtatta már határozatát?

Az ok, ez az, mit megtaláltunk és a mit olvasóink előtt ime feltárunk.

Az ok Esztergomban keresendő; neve: felsőbb antiszemitizmus.

Azok a zsidók, kik a társadalomban előkelő helyet vívtak ki maguknak, szorgalmuk, tehetségük, tudományok és más érdemök által: kik ők:

A Horn Edék, Wahrmannok, Dóczyak, Ágaiak, Kiss Józsefek és mások, de még a hirnev-kikeresztelkedett zsidók is, a Helfiek, Csemegiek, a Vámbérik, a Ballagiak, a Fraknóiak, a

Falkok stb. vallásos zsidó szülők gyermekei.

Igy van ez nemcsak nálunk, hanem a külföldön is. Cremieux. Fould, Lasker, Jakoby, Graez, Zunz, Lazarus, Frankl L. A., Kurandá, Harkavy, Hartog, Manin, (a kitért Heinet, Börnét, és más celebritásokat nem is említve) szigoru orthodox zsidók szülöttjei voltak.

A neolog zsidó — ezt tartják Esztergomban — elkorcsosodott zsidó; az a nemes tűz, az a felfelé való feltartóztathatlan törekvés, az a bámulatos kitartás, de meg az a mindent átható szellem sincsen meg a hitétől távolabb álló zsidó gyermekénél.

A magyar társadalmat tehát — így hangzik az Esztergomban kiadott és confrater-miniszterünk által elfogadott jelszó, — meg kell óvni attól, hogy a zsidóság a jövőben is ilyen szelleme-kkel ajándékozza meg a társadalmat. Ez pedig csak ugy gátolható meg, ha a szigoruan vallásos zsidók gyermekeit a magasabb iskolától lehetőleg távoltartják, távoltartani pedig a mai viszonyok közt csak ugy lehet, ha a szülőktől a szombat megszegését követelik.

Ezt az álláspontot foglalta el a magyar zsidósággal szemben a magyar katolikus főpapság; ezt az álláspontot tette magáévá Trefort miniszter ur is; ezt az álláspontot, ezt a felsőbb antiszemitizmust, mely e mérges hajtás különféle nemei közt, a legmérgeesebb és a legveszedelmesebb. — A betyárantiszemitizmus a zsidó pénzére, esetleg testére czéloz; ez a felsőbb antiszemitizmus a lelkét akarja megölni.

Vegyék ezt tudomásul a magyar zsidóság intézői, vegyék tudomásul szellemi vezetői; videant consules, nehogy a jövő Izraelből kiölessék már most a szellem!

Zsidó tanárok német egyetemeken.

(Vége.)

Lehetetlen, minthogy épen a berlini akadémiáról szóltam, itt röviden egy dolgot nem emlitenem, mely jobban és szomorúbban jellemzi a mi tudományos akadémiánknál mostanság divó (s nekem úgy tetszik, még sokára igen népszerűnek ígérkező) szellemet, mint ezer cikk és összehasonlítás. A tavalyi tagválasztások alkalmával a magyar tudományos akadémia közgyűlésén az ajánlott külföldi tudósok közt (tehát kultagoknak) ott volt a híres bécsi egyetemi professor Dr. Mayer Salamon, cs. kir. kormánytanácsos, elismert európai szaktekintély a modern büntetőjog terén, kit idegen hatalmasságok kormányai (legújában, például az olasz kormány) bün-

tetőjogi törvénykönyvi tervezetük iránt, mint legkiválóbb szakembert, ismételten véleményadásra szólították föl. Nos, ez a Dr. Mayer volt az összes hasonló irányú jogtudósok közt külföldön az egyedüli, ki a magyar büntetőjoggal nemcsak hogy szeretetteljesen foglalkozott (frankfurti német létére), hanem e tárgyról általános feltűnést keltett nagy munkát is irt; számos alkalommal itt járt, kutatott köztünk, fáradozott, szóval a magyar névnek becsületet szerzett a külföld előtt. A legkevesebb, mit ennyi érdemmel szemközt tehetett volna akadémiánk, mondom a legkevesebb az lett volna, hogy dr. Mayert külső tagnak megválassza. Igen ám! de a jeles tudós zsidó vallású s — horribile dictu! — a mellett még Salamon a „keresztneve!“ Meg kell buknia! Ez volt a túlnyomó többség titkos jelszava. S megbukott csufosan a választáson. — — — Megválasztottak ellenben egy — persze keresztény — obscurus s a nemzetközi tudományban egészen ismeretlen lengyel tudóst, s krakkói tanárt. De hiszen nálunk az antiszemizmus „már rég lejártta magát“, „rosz álom volt az egész, melyből már felocsúdtunk“ stb. stb.

Hadd fejezzem azonban be egy kis, bár sok nagyobb szónál többet mondó statistikával e rövid elemfuttatást.

A németországi összesen húsz tudományos egyetemen, ez idő szerint a zsidó vallású rendes tanárok száma nem kevesebb mint harminyekettő, a rendkívüli tanároké pedig hatvanra rúg. Magán tanárokat itt elhagyok. Ebből a fajból nálunk is van elég, „hisz ezeket nem kell fizetni“, s úgyszólván, semmi úgy nevezett tanári joguk nem lévén, alig vagy csak nagyon lazán tartoznak az egyetemhez,

Van-e specificusabb zsidó név, mint e nemzetközi szemita név: Cohn (nálunk ez a forma járja inkább: Kohn) s annak sokszerű módosulása: Cohen, Kohlen stb? Ugyan, kérem szépen, szerkesztő úr, mi lehet mai nap minálunk valaki ezzel a névvel: Kohn? Nos! abban a Németországban, melynek állítólagos „antiszemizmusá“-val nálunk még a nem is „ex professo“, vagy bevallottan antiszemita, sem a titkosak, hanem ama jobbak gyér képviselői is, kik, hol egy kicsit, hol erősebben „restellik“ a mi állapotainkat, e tekintetben oly nagyon szeretik védelmezni a mi szükkeblőségünket (hányszor kell hallanunk másküönben egészen correct emberek részéről minálunk: „mit akar, hiszen a művelt Németországban sincs különben!“ s hasonlókat!) ebben a „Junker“-országban ez idő szerint csak Kohn (Cohn, Cohen) nevezetű, természetesen zsidó vallású, egyetemi rendes s rendkívüli tanár — a magántanárok sok Cohn-ját ismét mellőzöm — nem kevesebb mint hét van! Ezek között négy rendes s három rendkívüli. Érdemes ezeket

névszerint is idejegyezni. A boroszlói egyetemen a botanika rendes tanára Cohn Ferdinánd, a ma élő botánikusok egyik legkiválóbbika, titkos tanácsos és boroszlói volt boldogult Cohn, osztr. magyar konzul fia s „Oskar Justinus“ igazi nevén, Cohn Oszkár ismeretes német színműíró testvére, ki rendes tanár már 1871 óta. (Többször dékán is volt már; egy Cohn bölcsészeti dékán!) Az sem utolsó dolog, hogy ugyanezen egyetemen a világtörténet rendes tanára, Dr. Caro Jakab (a pilseni rabbinus testvére) szintén Mózes hitét vallja. Probálnának nálunk ilyesmire még csak gondolni, vagyis egy zsidót nevezni ki akár vidéki egyetemünkre is a történet rendes tanárának! A göttingai egyetemen (hol, csak úgy közbevetőleg legyen mondva, most négy zsidó hitű rendes tanár működik) a nemzetgazdaságtan fontos rendes tanári állását néhány év óta Cohn Gusztáv tölti be, elismert kapacitás, azelőtt a zürichi egyetem rendes tanára, kit a berlini conservatív kormány nevezett ki, sőt hivattott vissza hazájába, hogy csak jöjjön, még jobban fizetik majd, mint a svajcziak. Mindezeknél azonban még sokkal jellemzőbb az, hogy a marburgi egyetemen a — bölcsészet rendes tanára Dr. Cohn Hermann, egy rabbi fia, maga is mély talmudtudós és jeles bölcsészeti író. Aránylag még fiatal ember: 42-ben született. Nyomjuk meg tehát jól a tollat: egy porosz egyetemen a philosophiai rendes tanára egy — Cohn! Egészen más szempontból érdekes az, hogy a greifswaldi egyetemen vagy három év óta az ásványtan rendes tanára: Dr. Cohen Emil a kitűnő petrographus, ki esetleg az előbbi Cohn tanárral egy évben született, mert Cohen tanár születésére nézve nem is német, hanem dán ember (1842-ben született Aakjær-ben, Jütlandban), s a „conservatív“ Gossler, porosz közoktatásügyi miniszter, midőn 1885-ben Strassburgból, hol rendkívüli tanár volt, a tengerparti egyetemre kinevezte rendesnek, sem hamisítatlan szemita nevén, sem dán voltán nem ütközött meg, mert ha tudományos állás betöltéséről van szó Németországban még egy nem szabadelvű kormány sem tekinti már az illetőnek sem vallását, sem fajat, sem nemzetiségét, hanem csak rátermettségét. A három „rendkívüli“ Cohn a következő: Dr. Cohn Emil, a strassburgi egyetemen a természettan, Dr. Cohn Hermann, a boroszlói egyetemen a szemészet és Dr. Cohn György, a heidelbergi egyetemen a német magánjog rendkívüli tanára. Érdekes, hogy a hét Cohn tanár között csak egy van a ki az orvosi fakultás tagja.

Csak mintegy kiegészítéseül az előrebocsátottaknak hadd jegyezzem ide a német birodalom fővárosának, a mindhatalmasabban fejlődő Berlinnek összes főiskolai jelleggel bíró felsőbb tanintézete-

iról az azokban működő zsidó tanárokról szóló legfontosabb adatokat.

Van jelenleg Berlinben nyolcz egyetem és főiskola (Hochschulen.) Ezek között hatban találunk zsidó vallású rendes tanárokat, még pedig:

1. a berlini tudományegyetemen 3 rendes tanár: Dr. Kronecker, kiről fentebb szóltam, Dr. Goldschmidt Levin (igazságügyi titkos tanácsos, híres jogtudós volt rendes bíró a lipcsei legfelsőbb birodalmi törvényszéknél, majd Lipcse város parlamenti képviselője) s Dr. Lazarus Móricz, a berni egyetem volt rector magnificus-a világhírű bölcsészeti író, s a berlini zsidó hitközség egyik előjárója (ez utóbbi tiszteletbeli, azaz fizetetlen rendes tanár.) Azonfelül nem kevesebb mint harmincz az egyetemi rendkívüli zsidó tanárok száma Berlinben, kiknek neveit azonban térszüke miatt nem közlöm.

2. A berlini műegyetemen, három rendes tanár: Dr. Hirschwald Gyula, az ásványtan rendes tanára, Dr. Lessing Gyula, az országos iparművészeti muzeum igazgatója, nagy tekintély az iparművészet terén, Dr. Liebermann Károly, (berlini születésű) a chemia rendes tanára. Ezenfelül több rendkívüli tanár.

3. Az állatgyógyászati főiskolán (Hochschule für Thierarznei) két rendes tanár: Dr. Pinnes Adolf, kitűnő vegyész (ki Oroszországból bevándorolt zsidó ember) s Dr. Munk Hermann, physiologus, a berlini akadémia rendes tagja, szakmájában corypheus.

4. A gazdasági főiskolán (Landwirthschaftliche Hochschule) szintén két rendes tanár: Dr. Zunz Náthán, (nálunk az ilyen állású ember, a Náthán nevet már régen röstellte volna) physiologus, azelőtt a bonni egyetem rendkívüli tanára (kineveztetett 1881-ben) s Dr. Bernstein Rikárd, königsbergi származású, még fiatal tudós (szül. 1852-ben), jeles physikus.

5. A képzőművészeti akadémián, két rendes tanár: Michael Miksa, hamburgi eredetű híres genre-festő s Louis Hugó, szintén kiváló festő, ki most a berlini kolosszális városház lépcsőházának falait gyönyörű freszkókkal díszíti.

6. A katonai műszaki akadémián (Ingenieur- und Architektenschule) egy rendes tanár: Dr. Áron (egyszersmind magántanár az egyetemen.)

Ime tehát csupán egy város főiskoláin és csupán rendes tanár tizenhárom! s ezek tetejébe még vagy negyven rendkívüli tanár! Brr! mennyire el lehet zsidósodva ez a Spree-Athen! Pedig a királyi zenészet akadámiát is kellett volna ide szá-

mitanom, hol Salamon Henrik (ének-művész) és Angelo Pirani szintén rendes tagok.

És ilyen a hangulat zsidó-tudósokkal szemben Poroszországban mindenütt a határozottan conservativ kormány daczára, mely most Berlinben székel, és ilyen — csekély kivételekkel — az egész német birodalomban, melyet minálunk oly nagyon szeretnek „antiszemita“-nak odaállítani és bizonyára itthon sokak előtt meseszerűnek fog hangzani, pedig való tény, hogy a bonni egyetemi könyvtár kir. főigazgatója (königl. Oberbibliothekar) Dr. Bernays Jakab, kiváló hellenista (s ugyanazon egyetemen a classica philologia rendkívüli tanára, ki 1881-ben halt meg, miután tizenöt évig (1866 óta) viselte a könyvtárigazgatói hivatalt), nemcsak hogy zsidó volt, hanem oly orthodox zsidó, hogy szombaton és zsidó ünnepnapokon esze-ágában sem volt hivatalába jönni. (Nem csoda, hiszen egyenesen a boroszlói rabiszemináriumból nevezte ki a porosz kormány ama fontos állásra!) És tisztelték-becsülték vallási meggyőződését, mert e mellett állását kitűnően töltötte be. Ezeknél a fura burkusoknál (pedig ez a fődolog.

Ilyen, közelebbről tekintve, az a német antisemitismus, az a hirhedt német „türelmetlenség!“

No hát, én őszinte szívből kívánok mentül több ilyen antiszemitizmust ide haza minálunk, bár attól tartok, hogy ily lealázó kívánsággal mélyen megsértem hangadó hazai „szabadelvű“ köreinket. Mert minálunk a németekről mindent elismernek — ha elismerik — azt, hogy tanulhatunk tőlük tudományt, művészetet, rendszert, szorgalmat, figyelmet, pontosságot, áldozatkészséget, takarékoságot, kitaratást, családiasságot, de hogy szabadelvűséget, hogy tolerantiát is tanulhassunk a németektől, erre rá nem áll minálunk száz ember közül kettő sem, lévén nálunk mintegy elfogadott axioma, hogy Németországot és a német nemzetet csak — Stöcker-ék után szabad megítélni. — — —

Budapest, az 1887-ik é. utolsó napján.

Palóczy Lipót.

Szeged a Zs.-M. K. E.-ért.

A »Zsidó-Magyar Közművelődési Egyesület« nemes eszméje iránt sok helyen nyilvánult meleg érdeklődés. Nem egy községben a legtekintélyesebb férfiak álltak az ügy, a taggyűjtés élére, de minden mozgalom tisztán magántermészetűeknek tekintendők, bármily becsesek is! Hivatalosan eddig csupán a szegedi zsidó hitközség nyilatkozott és nyilatkozatát méltán tekintheti az előkészítő bizottság hivatottak, buzditónak és hathatónak.

Az előkészítő bizottság elnöksége volt oly szí-

ves ez okmányt rendelkezésemre bocsátani, én pedig kérem a t. szerkesztő urat, hogy a hivatalos átiratot b. lapjában közzé tenni sziveskedjék:

A Szegedi Zsidó Hitközség Előjárósága.

458/1887. előlj. sz.

A zsidó-magyar közművelődési egyesület t. előkészítő bizottságának.

A zsidó-magyar közművelődési egyesület alakítására irányuló mozgalmat melegen üdvözljük mi is, és bizonyosak vagyunk róla, hogy a megalakulandó egyesületet az áldozatkész magyar zsidóság lelkesen fogja támogatni, és a szegedi zsidók nem lesznek utolsók az áldozatkészségben.

Szükségesnek tartottuk ezt előrebocsátani, midőn mellékelve visszaküldjük a 341. számú ívet azon kijelentéssel, hogy a mozgalom támogatásának jeléül már előzőleg számosan aláírtak ilyen ívet hitközségünk tagjai közül.

Tisztelettel:

Szegeden, 1887. évi december 31-én.

Kulinyi Zsigmond s. k. Dr. Rózsa Izsó s. k.
jegyző. (P. H.) elnök.

E sorokhoz aligha szükséges magyarázat, ez maga is fölhívás a jóérezésű hitsorsosokhoz.

Előkészítő bizottsági tag.

Az „Egyenlőség“ tárczája.

A Rothschild-ház irónői.

A Rothschildoknak azon kedves osztályrész jutott, hogy kiváló asszonyaik vannak. Hűséges feleségek, jó anyák, jeles haziasszonyok, rendkívüli társalgási tehetségűek, finom, gyors felfogásuak, tapintatosak és mindenek felett szikrázó szelleműek. S minthogy a család férfiai úgy Frankfurtban, mint Bécsben, Párisban, mint Londonban mindeddig csakis Rothschild leányokat tettek nejeiké, a nők épugy, mint a férfiak egy és ugyanazon családnak tagjai, kiknél a tehetség és szellem apáról fiúra, illetve anyáról leányra száll. Minden más családnál ilyen maguk közt való házasság szellemi és testi elkorcsosodást eredményez; a Rothschildoknál csak fokozza a fejlődést; mert a nő, ha rokona is, kihez nőül megy, de más éghajlat alatt, más emberek és szokások közt nőtt fel. A bécsi Rothschildok például a párisi, londoni rokonaik leányait és viszont vezetik oltárhoz; ez pedig egészen más valami, mintha egy városban, egy és ugyanazon viszonyok közt felnőtt rokonok házassági viszonyba lépnek egymással.

A Rothschildok asszonyai a szellemet ösnőjüktől, a híres Gütele Rothschildtól (Gedu la) Mayer Amschel Rothschild nejétől (l. mult heti számunk „A Rothschildok“ feliratu tárczacikkét. Szerk.) örökölték.

Gütele Rothschild minden tekintetben rendkívüli nő volt. Már abban is, hogy daczára nagy vagyonának — mert ő épugy, mint férje, gazdag szülők gyermeke volt — tizenkilencz gyermekét mind ő maga táplálta. Gyermekéből csak tizen maradtak életben, 5 fiu és 5 leány. Az 5 fiu 5 világház alapítója lett.

Gütele Rothschild 37 évvel élte túl férjét. Láta fiai rendkívüli emelkedését; de ő maga ott maradt haláláig a frankfurti ghetto egyszerű házában. Ott gyültek köréje fiai, Európa pénzkirályai, ott ismételték nem egyszer ígértüket, hogy atyjuk vallásához hűtlenek soha sem lesznek; hogy összetartanak és a legnagyobb fényben sem feledik el származásukat és hogy mennél magasabban állanak, annál melegebb és annál hathatóssabb pártfogásukban fogják részesíteni a szegényeket — elnyomott felekezetüket. „Fiaim, — szólt egyszer a chanuka-ünnepet nála töltő 5 báróhoz — tudom, hogy lovaitoknak is szebb szállásuk van, mint nekem itt; de én meg akarom nektek mutatni, hogy a visszaemlékezés, a régiek iránti kegyelet drágább lehet az embernek minden kincsnél, minden vagyonnál. Ezek az apró lángocskák (a chanuka-gyertyák) jobban világítanak nekem, arany csilláraktoknál; ezek mulandók, azok örökké valók.“ Gütele Rothschild 94 évig élt, meghalt 1849-ben.

S most áttérek tulajdonképeni tárgyamra, a Rothschild-ház irónőire.

A Rothschildház angol ágának hölgyei főhelyet foglalnak el a tudos nők között. Az első Rothschildnő, ki az irodalommal foglalkozott Rothschild Charlotte bárónő, Rothschild Lionel neje volt Londonban, ki szegény leányok felnevelése körül szerzett magának sok érdemet. Az általa alapított londoni leányiskolában Bell Laneben szombat és ünnepnapokon hetenkint maga is tartott vallásos felolvasásokat, melyek közül harminczegyet számos barátja különös kívánatára 1864-ben kiadott. Mivel ezek igen jó fogadtatásra találtak, sőt német és francia nyelvekre is lefordítottak, 1869-ben újabb 24 felolvasását bocsátotta közre. Mindezen beszédekben, melyek a szentírásban való nagy jártasságra és ritka vallásosságra vallanak, a nemes nő azt tűzé ki magának feladatul, hogy a gyermekek szívébe is beoltsa azt a szeretetet, mely őt magát is lelkesíté; megismertesse az ifjúsággal a vallás alapigazságait, és jámbor, vallásos életre serkentse. Vallási irányánál fogva a zsidó reformálókhoz tartozván, nem annyira a szertartásokra, mint a vallás benső lényegére fordítá főfigyelmét, és felolvasásainak ily tárgyakat választott: „Ovjad ajkaid a gonosz beszédttől“, „Tiszteld apádat, anyádat“, „A szépség hiábavaló“, „A zene befolyásáról“, és beszél fiatal halgatonőinek ily tárgyakról, mint önismeret, büszke-

ség, istentisztelet, mérséklet, egészség és betegség halál és halhatatlanság, szorgalom, türelmesség stb.

E beszédek kivül egész könyvet irt „Imák és elmélkedések mindennapi használatra izraelita családok számára“ czimmal; az év minden napjára más-más imával, mely valamely bibliai versből van bevezetve. E becses munka egyik, „mélyen szeretett, korán elhunyt leánya“ emlékének van szentelve.

1874-ben második kiadásban jelent meg tőle „From January to Deczember“ (Januártól Deczemberig.) czimű tekintélyes kötet, több kisebb-nagyobb elbeszéléssel az ifjuság számára; többnyire természetrajzi és oktató tartalommal, mely elbeszélések — különösen a nagyobbak, mint „A muzeumok“, „Az értékes drágakő“ cziműek — irónőjük gazdag tudományosságáról tesznek tanúságot. A költemények, melyeket e könyv tartalmaz, részben franczia és német nyelvekből vannak fordítva Florian és Heyse Pál után.

Lelkesedéssel telve lépett fei Rothschild Charlotte mint népének védelmezője egy lord Chelscahez intézett levélben mely „Lord Chelsca és a zsidók“ felírás alatt névtelenül jelent meg.

Rothschild, szül. Montefiore Luiza bárónő is, az elhunyt Rothschild Anthony özvegye Londonban, szerzett magának érdemeket, mint irónő. 1855-ben kiadott angol és német nyelven „Bibliai versek az év minden napjára, emlékkönyv az izraelita ifjuság számára“ czimű könyvet, mely ötvenkét szakaszban hét-hét odaillő biblia-verset tartalmaz, és 1859-ben „Eszmék a bibliai szöveg fölött gyermekeimhez intézett beszédekben“ czim alatt husz rövid beszédet adott ki, melyekben a szerzőnő anyai modorban beszél a gyermekekkel és minden beszédet egy-egy kis imával rekeszt be.

A tudományok ápolásában anyjuk nyomdokait követik lányai Rothschild Constance és Anna. Nem kisebb dologgal foglalkoznak, mint bibliai magyarázatokkal és népünk történetével és irodalmával. Hogy a bibliatanulást általánosságban és különösen hitsorsosaiknál előmozdítsák, e szintoly szeretetreméltó, mint tudós hölgyek, a kiknek salonjai a diplomacia és az irodalom korypheusainak találkozó helyét képezik, magukra vállalák a zsidók története és irodalomtörténetének a legrégebb időktől fogva a zsidó birodalom felbomlásáig való megírását, és meg is oldották e feladatot kiváló ügyességgel, a nélkül, hogy „vitás vagy dogmatikus álláspontra helyezkedtek volna.“ „The History and Literature of the Israelites“ (A zsidók története és irodalomtörténete) czimű két vastag kötetet képező munkájuk, — melynek első kötetét Constance, másodikát Anna dolgozta ki megjelenésekor (1871—1872.) jogos feltűnést keltett, és oly általános tetszésben részesült, hogy nemsókára rövidített ki-

dásban is készítettett az ifjuság számára. E mű, mint értesülünk, közelébb német nyelvre is lefordítottatik.

Rothschild Constance 1876-ban a „New-Quartely Magazine“-ban rövid mivelődéstörténeti essayt bocsátott közre „A zsidó nőkről és helyzetükről a különböző korokban“ E nemes és lendületes nyelven irt kitünő dolgozat újabb bizonyítékát nyújtja a szerzőnő nagy olvasottságának és ama körülménynek, hogy az irodalom minden kiválóbb jelenségeivel ismerős.

Rothschild Constance, most mrs. Flowers Cyrillné, nővére Anna, honorable Jorke Eliot neje, azzal a hűséggel csüggnek vallásukon, mely a Rothschild családot régtől fogva kitünteti.

Több zsidó tárgyú dolgozat szerzője Rothschild Luiza is, Rothschild Károly neje, Majna melletti Frankfurtban, kinek a német császár 1876. január havában a Luiza érdemrendet adományozta. Huszadik évében elhalt leánya Rothschild Clementine „Levelek egy keresztény barátnőhöz a zsidó hit alapeszméi fölött“ czimű gyűjteményt hagyott hátra, melyből életében csak két levél jelent meg. 1865-ben történt halála után családja — bár nem a nyilvánosság elé szánva — sajtó alá adta az egész gyűjteményt. E levelek — szám szerint kilencz — az egyedül üdvözítő hitről, a kiengesztelésről, a messiástanról, Izrael kiválasztásáról és a zsidóság iránti szeretetről szólnak, és kezdettől végig mélységes kedélyről és a legtisztább vallásosságról tanuskodnak. E szép léleknek tanítója, a volt frankfurti rabbinus, Stein Lipót, szeretetteljes emléket állított költeményeiben, anyja pedig a Clementine leánykórházat alapította emlékére Majna melletti Frankfurtban, melyben szenvedő leányok felekezeti különbség nélkül ápoltatnak, és gyógyittatnak, és mely 1875. november havában nyitott meg. —

A Rothschild-leányok között azonban nemcsak az irodalom terén, hanem a művészet és irodalom-pártolás terén is akadtak, kik kitűntek. A londoni Rothschild Nataniel leánya, Emma, mint jelentékeny festőnő és zeneszerző szerzett magának érdemeket. Rothschild Betty, a párisi James neje, az udvarképesse lett bécsi Bettina anyja, mint az irodalom áldozatkész pártolója tette nevét feledhetetlenné. Ő tette ugyanis lehetővé, hogy Munk Salamon, e század tudományának egyik legnagyobb herosa 30 évi szakadatlan munkálkodás után Maimonidesnek „More Nebochim“ cz. nagy bölcsészeti művét eredetijében (arab), héber fordítással és kommentárral kiadhatta.

Dr. Kayserling M.

Talmud- és Midrásból.

Olthagyod tanult mesteriségedet és más foglalkozás után nézz: hasonlítás a halhoz, mely felcseréli uszó hirttydját szárnyakkal, hogy a levegőben repüljön.

Az emberek hasonlítanak a fához, melyek gyümölcsében mindig van valami, mi a gyökér izére emlékeztet.

*

Az asszonyt, kit öriáned kell, azt hiába öriöd.

*

Arany és ezüst a földben van; ki utána nyul; keze bepizkolódik: de, o! sokaknak a lelke is.

*

Bántja lelkedet, hogy az emberek nem szeretnek, tégedet, ki senkit sem szeretsz!

*

Nem vagy sorsoddal megelégedve, mert vannak náladnál boldogabbak. Tekints háttad mögé es meglátdod, mily nagy azok száma, kik sorsodat irigylük.

*

Vi zet gyűjtesz rostába; bölcs tanácsot adsz a balgáknak.

*

Ha elmehetsz bűn és gonoszság mellett, a nélkül, hogy érintésük által beszenyeznéd magad; de másrészt el nem ítéled azokat, kik nem oly erősek mint te, és a hálób a beleestek: akkor elérted azt, mit emberi tökélynek neveznek.

Talmudista.

Egy emberbaráti intézet örömnépe.

Tisztelt jó Uram! Tán Ön is nagyot nézett, mikor a napilapok utján tudomást szerzett arról, hogy a pesti izr. hitk. fiárvaházában Deutsch Jakab, árvaházi elnököt, ezüstlakodalma alkalmából különféle ovációkban részesítették.

Hát már az árvaház is jubileumot játszik? A tömjénezés kórja már az árvaifukat is megtámadta? Más módot nem találtak arra, hogy a zaj nélkül működő, — még a napi lapok által sem dédelgetett intézetet híressé tegyék?! . . .

Lehet, hogy a kik nem ismerik a viszonyt közelebbről, mely az ünnepele Deutsch Jakab elnök s az említett árvaház között fenáll, így kiáltottak fel, mert kicsit furcsának tetszetik — a beavatatlanok előtt, — hogy tisztán családi eseményt egy nagyszerű ünnepély megtartására alkalmul használjanak fel.

Engedelmevel t. szerkesztő ur, elmondok egyet-mást olvasóinak az árvaházról, az ünnepeletről, ennek az árvaház érdekében kifejtett munkásságáról.

Tán nem neheztelnek rám olvasói.

Egy 20 év óta fenálló intézetet nem lehet szérentelenséggel vádolni, ha haladását, — száraz tényekkel bár, — tágabb körökkel kívánja megismertetni.

A jótékonyagnak élő példája!

Megérdemelné, hogy avatottabb kezek örökítsék meg.

A pesti izr. fiárvaházat bold. Fochs Antal alapította 1869-ben. Vagy 40.000 frt. értékű házat adott át a hitközségnek, hogy azt egy árvaház céljaira rendezze be. A pesti izr. hitközség alapszabályokat készített, bizottságot választott annak s elnökévé az akkor még ismeretlen alapítót nevezte ki.

Az első bizottság tagjai közé tartozott Deutsch Jakab is. Zsidó közügyek iránt tanusított élénk érzelme — fiatal kora daczára is, — különösen érdemesítették arra, hogy ily diszes tisztségre emeljék, mert 15-ik életéve óta polgári hivatása mellett, szakadatlanul a zsidó név dicsővé tétele mellett küzdött.

Fochs Antal, elnök, bizalma csakhamar a lelkes férfi felé fordult; de sajnos, vállvetett munkásságukban nem sokáig örvendhetett a titokban maradt alapító.

A halál 1874-ben kiragadta az élők sorából s megszűnt dobogni a szív, mely egészen az emberiség jóvoltáért dobogott.

Halála után vált csak köztudomásúvá, hogy az árvaháznak ő volt alapítója, hogy egy zsidó siketnéma intézett felállítására majd félmillió forintot hagyományozott, hogy nem volt jótékony, — közhasznú, — vagy tudományos intézet, melyről kegyes alapítványnyal meg nem emlékezett volna.

Dicső férfiú! emléked örökké fog élni nagyszerű műveidben s azok lelkében, kiket a társadalomnak megmentettél!

A nagy férfiú tényei nem szorulnak újabb méltatásra, pályafutása halhatatlanságot biztosított emlékének.

Az árvaházat ért pótalhatatlan veszteség arra birta az intéző köröket, hogy annak vezetését a köztük legérdemesebbre ruházzák. A kitüntetés a korra legfiatalabb, de buzgalomra s tehetsége legkiválóbb tagot, Deutsch Jakabot érte.

Őt ajánlá e tisztségre halálos ágyán a nagy alapító is. végső napjaiban békéltető mosolyt csak azon tudat csalt ajkaira, hogy a kedves gondjait képező árvaházat a legmegbízhatóbb ember vette át örökül.

A nagy bizalmat nyert elnök élte céljául már most csak azt tekinté, hogy az intézetet kitüzött céljaihoz minél közelebb vigye.

„Családias szeretet által fegyelmzett nevelés“ volt jelszava, melyet minden áron megvalósítani iparkodott s melyhez maga járt elől példával.

Ha csak betegség, vagy távollét nem akadályozta, 15 év óta nem mult el nap, hogy ne órákat töltött volna az intézetben.

Vidám kedélylyel elegyedik gyermekei közé, ha játék közt leli őket; résztvevően hajol a beteg fölé, őszinte örömben tör ki s örömmel jutalmazza a jelest, szelid szigorral fegyelmezi a hanyagot.

Elkomorodik, ha látja, hogy az intézet kis lakójának más mértékkel mérnek; tőle sem kíván lehetlent, de az ellen is kikel, ha a növendék képességét s tulajdonságát azért hogy árva, — túlbecsülik.

A növendékek életpályája különös gondját képezi. Kiküszöbölni a zsidókra fogott azon elcsépeelt rágalmat, hogy a dolognak csak könnyebb végét szeretik megfogni, — másrészt az iparos pálya iránt érzett kölcsönös szeretete folyton arra sarkalják, hogy minél többeket neveljen e pályára. S fáradozásának meg van sikere. Az intézetből kilépettek 80%-a kézimunkával keresi kenyerét. S hogy kitűnő képességű s erényes ifjakkal szaporithassa a zsidó iparosokat, meghozta azon intézkedést, hogy a tanoncok, felszabadulásukig az intézett növendékei maradnak, annak részéről nyerne ellátást, tanítást s így, míg egyrészt megóvatnak azon veszélytől, mely a magára hagyott tanoncokat környezi, másrészt csak oly helyre kerülnek mesterségre; ahol nemcsak kezük ügyessége, de jellemük képzése is célba vétetik.

Nem terjeszkedhetem ki e lapok hasábjain azon számtalan apró momentumokra, melyek lehangosabban igazolják, hogy mit tesz Deutsch Jakab, elnök, ép a nevelés érdekében; az elért eredményt a lefolyt ünnepély bizonyítja majd. Kell azonban, hogy megemlítsem azon rendkívüli fáradozást, melyet az intézet vagyonának előteremtésében s így az intézet meg nagyobbításában kifejtett.

Bold. Fochs Antal idejében a szervezkedés első éveiben csak 20—30 körül volt a növendékek száma, alapja a czélszerűtlen házon kívül jóformán semmi se. S most hogy áll?

A modern hygiánia és paedagogiai elvek vivmányai szerint épült 200,000 frtos épületben száznál több növendék, — kitűnően felszerelt népiskola, száz-ezer forintnál nagyobb alaptőke, külön alap a tudományos pályára készülők, külön a magukat önállósítani akaró jeles, iparosok számára hirdetik [e ritka emberbarát eredménydús működését.

De legnagyobb gazdagságát a nagy közönség fokozott rokonszenve képezi, melynek megnyerése, folytonos ébrentartása tán legnagyobb érdemét képezi.

Nem követi nagyon sok humanus intézetnek azon szokását hogy minden képtelen módon megadóztatja a közönséget; de ott van mindenütt, hol örömteljes alkalmak hozzáférhetőbbé teszik a sziveket s nem hiányozott, hol a lelki fájdalom enyhítése, vagy drága elhunytak emlékének, megörökítése jóteknő alapítványokban nyilvánul. Nem fejezhetem ki másképp: a reábizott intézetnek pártfogókat, önkéntes adózókat nevelt.

Alig hiszem, hogy találkozott valaki, ki az árvaház számára tett adományaért nyilvános köszönetet nyert volna.

Magáról itél; ő sem szereti, ha nevével foglalkoznak. S a közönség ismerve jellemét, maga is ugyan akarja, hogy az árvák javát az áldozók filléreit ne kürtöljék világgá annyival kevésbé, minthogy az érdekeltség fel levén keltve, az intézet által elért eredmény gondoskodik arról, hogy az soh'se lohadjon le.

Az áldozatok, miket ő maga hoz istápoltnak, szintén fényes lapját képezik működésének. Alapítványát, melyet nemeslelkű nevével egyetemben tett az intézet javára, nem is említve — hosszú lajstromát lehetne összeállítani azon számtalan adományoknak, melyeket a növendékek szórakoztatására fordít s melyeket pusztán jelleme nem enged az intézeti vagyonyból elvételni.

Ilyen szellemben neveli egyetlen gyermekét is, kinek buzgólkodása olyan ifjusági könyvtárral gazdagította már az intézetet, melynek párjával kevés fővárosi intézet dicsekedhetik.

Hát Deutsch Jakab árvaházi elnököt, ki jövedelmező üzletét is abban hagyta, hogy minél inkább foglalkozhassék önként magára vállalt hivatásával, — első sorban hálás gyermekei ünnepelték. S az ifjak és meglelt emberek, — a társadalom mind megannyi tisztességes tagjai, — e családi örömeből csak oly részt követeltek maguknak, mint saját vére. A nemes s már most megjegeczesedett, igaz szeretet valamely módon nyilvánulni akart.

Mit tettek? Az orvos a kézművesnek, a kereskedő a tanítónak, a hivatalnok a művésznak azt mondja:

„Testvér, szükségét érzem annak, hogy gyakrabban közlekedjünk egymással; egy apának gyermekei vagyunk; legyünk összetartók; segítsünk egymáson ésszel és erővel. S a tudós, a kereskedő, az iparos kezet fognak egymással, megalapítják a „pesti izr. hit. fiárvaház kilépett növendékeinek köré“-t mely első tényeként alajtványt tesz le az árvaház elnöke s nevének nevére, hogy annak kamatai iparos-tanoncz testvéreinek szolgáljanak jutalmul.

Ime az elvetett mag nemes gyümölcsöt hozott: Szeretetet és hálát.

A jubileumnak ez volt fénypontja. Már most, szives olvasó, valjon vétek-e, ha a gyermek, szülői örömeből kivészi a maga jussát?! . . .

Az üdvözlők sorából nem maradhattak el a jubiléumnak évek hosszú sora óta derék kartársai, kiknek nevében dr. Kohn Sámuel hitszónok, az intézetnek iskolai felügyelője s nevelési dolgokban számos évek óta megbecsülhetetlen tanácsadója, üdvözölte az ünnepeltet s leplezte le arczképet.

A hölgybizottság nevében Popper Ferenczné urhölgy, az intézeti ifjuság részéről pedig két növendék mondott hálás köszönetet és sok jó kívánságot

a meglepetéstől és boldogságtól meghatott vőlegénynek.

S a ki működésének naponként tanuja s ki tőle lesi el, mit lehet kitartással s szeretettel elérni, arra kér: fogadd ismételve ragaszkodása és őszinte tisztelete kifejezését, egyedüli vágyod elérésében: istápoljtajdat boldogítani, gyenge, de odaadó napszámos leszen!

Budapest, 1888. január 6.

Csajági Béla

az izr. fiárvaház igazgatója.

H I R E K.

— **Izraelita ösztön-díjak.** Az országos magyar izr. ösztöndij-egylet részéről kevetkező ösztöndíjakra pályázat hirdettetik. 1. A báró Eötvös József-féle 200 frtos ösztön-díjra; 2. a báró Popper-féle 100 frtos ösztöndíjra; 3. a dr. Öesterreicher Ede-féle 100 frtos ösztöndíjra; 4. a Fochs Johanna-féle 100 frtos ösztöndíjra; 5. a Fochs M. L.-féle 100 forintos ösztöndíjra; 6. a Schreiber Mór és Ernesztina-féle 100 frtos ösztöndíjra; 7. A Sternthal Arthur-féle 100 frtos ösztöndíjra; 8. a Neumann Julia és Neumann Miksa-féle 100 frtos ösztöndíjra; 9. a Swáb Lőrincz-féle 100 frtos ösztöndíjra; 10. a Schwarcz Ábrahám és neje-féle 100 forintos ösztöndíjra; 11. a Khon Salamon és Jozefa-féle 100 frtos ösztöndíjra; 12. a dr. Rózsa József-féle 100 frtos ösztöndíjra; 13. a dr. Böhm Jakab féle 100 forintos ösztöndíjra; 14. a Singer Vilmos-féle 100 forintos ösztöndíjra; 15—30. tizenhat 100—100 frtos egyleti ösztöndíjra, mely utóbbi közül öt esetleg 50—50 frtos ösztöndíjban fognak adományoztatni — Pályázhatnak szegény zsidó vallásu magyar tanulók, kik Magyarország valamely magasabb tanintézetén szorgalom és jó erkölcs által kitűnnek. Ily magasabb tanintézetekül ez alkalommal kijelöltenek: az egyetem, a műegyetem s az orsz. rabbiképző intézet. Szigorlók szintén pályázhatnak ösztöndíjért. Pályázók születési és hiteles szegénységi, nemkülönben tanulmányi, különösen a folyó tanévben már tett előmenetülről szóló bizonyítványokat tartoznak folyamodványukhoz csatolni, minthogy azok különben tekintetben vehetők nem lesznek. A szükséges bizonylatokkal ellátott sajátkezűleg irt pályázati kérvények — melyekben még kitüntető az is, hogy az illető más oldalról és honnan részesül ösztöndíjban, és hogy ezen egyletnél nyert-e már ösztöndíjat — f. évi január hó 31. napjáig az egylet titkárához dr. Simon József ügyvéd urhoz (Budapest, V. ker. fürdő-utca 10. sz.) bérmentesen küldendő.

— **Örömhír a szentföldi zsidó gyarmatokra nézve.** A szentföldi gyarmatokról a lefolyt nyár folyamán e lapokban megjelent cikksorozatban meg volt említve az is, hogy e gyarmatokat a fejlődésben leginkább a török császár az a rendelete gátolta, mely megtiltotta a gyarmatosoknak, hogy házakat építsenek. A szultán, — mint Konstantinápolyból bennünket értesitene, — mult év utolsó előtti napján e tilalmát oda változtatta meg, hogy Reuf pasa, Jeruzsálem

helytartója, minden gyarmatosnak, ki hozzá ez iránt folyamodik, megengedheti, hogy házat építsen. — A nagyur ugyanakkor azt a rendeletét is, hogy a Palesztinába érkező, ott legfőbb 30 napig tartózkodhatik, szintén megváltoztatta és az idegenek mostantól fogva 3 hónapig tartózkodhatnak a szentföldön. (A letelepedés most sincsen megengedve.) Nem csalódunk, ha I. Abdul Hamid e jóakarata és Hirsch báró Isztambulban való tartózkodása közt némi összefüggést keresünk.

— **Dr. Goldzicher Ignác** széles körben érdeklődést keltett vallásbölcseleti előadásainak fonalát f. hó 14-én esti 6 órakor veszi fel újra és a Rabbinizmusról fog értekezni. A felolvasóhelyiség: Sip-utca 12. sz., az izr. hitközség díszterme.

— **A nagykanizsai izr. hitközség** gelsei Gutmann Henrik hitközségi elnök vezetése alatt m. hó 26-án közgyűlést tartott. Az elnöki megnyitó után Somogyi Henrik titkár felolvasta a lefolyt három évről szóló jelentést, melyet a hitközségi tagok helyesléssel vettek tudomásul. Ezután az elnök saját és az előjáróság nevében tisztségükről leköszönvén, arra kérte a hitközség tagjait, hogy a megejtendő választásnál fiatalabb erőre bízzák az elnöki tisztséget, mert ő ennek teendőivel előrehaladott kora miatt alig mérközhet meg. De a közgyűlés nevében Rapoch Gyula ügyvéd az érdemdús elnököt, ki 22 éven át minden tekintetben kifogástalanul vezette a hitközség ügyeit, felkérte, hogy szándékától álljon el, mit hosszas éljenzéssel fogadtak. Erre Deutsch Mór indítványára a közgyűlés köszönetet szavazott az elnöknek és előjáróságnak s az elnök mult hó 30-ikára napolta el a közgyűlést, melynek tárgyát a szavazatszedő bizottság jelentése és a választási eredmény kihirdetése képezte. E szerint beadtak 183 szavazatot. Egyhangúlag megválasztott Gelsei Guttmann Henrik elnöknek és szótöbbséggel bizottsági tagoknak a következők: Bachruch Gyula, Bettlheim Samu, Dr. Blau Simon, Blau Lajos, Ebenspanger Leo, Ebenspanger Lipót, Fischel Pál, gelsei Guttmann Vilmos, Grünhut Henrik, Grünhut Fülöp, Halphen Mór, Hirschel Ede, Lessner Henrik, Löwinger Ignác, Löwinger Izrael, Löwy Adolf, Maschanzker Mór, Rothschild Albert, Rapoch Gyula, Dr. Rothschild Samu, Scherz M. J., Schlesinger Gyula, Dr. Schreyer Lajos, Sommer Sándor, Stern J. Mór, Dr. Szukits Nándor, Tauber Alajos, Vidor Samu, Weiss H. J., Weisz Manó.

— **Emlékünnepély.** Nagyváradon a zsidó templomban f. hó 2-án ünnepelték meg néhai Haas Gottlieb emlékét, aki egész, 100.000 frtnyi vagyonát jótékony célokra hagyományozta.

— **Felruházási ünnepély.** A lipót-szent-miklósi izr. iskolában az iskolaszék jelenlétében 30 gyermeket ruháztak fel. Az ünnepély egy alkalmi magyar dal eléneklésével vette kezdetét. Singer Vilmos főrabbi és Ullman Frigyes dr. iskolaszéki elnökök csinos beszédeket intéztek a növendékekhez, mire a ruhakiosztás következett. A szegény gyermekek nevében egy tanuló mondott köszönetet a község e nemes adományáért. Kacz Henrik, igazgató-tanító szorgalomra és előmenetelre intette a gyermekeket. Az ünnepélyt hálaénekekkel zárták be.

— **A pápai »Wahrmann Mór (betegsegélyző) egyesület«** m. évi jelentését vettük, melyből kitűnik, hogy az egyesület az 1887. évben 649 frt 16 krt költött céljaira, mely összegből az orvos tiszteletdíjára 200 frtot, gyógyszerekre 186 frt 41 krt, pénzbeli segélyezésekre 106 frtot, fürdőkre 7 frt 75 krt, a többit pedig kezelési költségeinek fedezésére fordította. Az egyesület bevételei 65 frt 31 krra rugtak s jelenlegi vagyona 875 frt 40 kr.

— **Gyászhi**rt vettünk Kassáról. Az ottani izr. iskola sok érdemet szerzett igazgatója, az izr. hitközség jegyzője, városi képviselő, az orsz. izr. tanítóegyesület diszválasztmányi tagja: **Rottenberg Mór** Noé e hó 4-én hosszas betegség után meghalt. Az elhunyt fia, dr. **Rottenberg Gyula**, katonai főorvos, veje dr. **Glück Lipót**, az eperjesi izr. hitközség elnöke. A temetés e hó 6-án a város és hitközség roppant részvéte mellett ment végbe. A boldogult érdemeit **Liebermann Kálmán**, főrabbi megható gyászbeszédben méltatta.

— **Mohácson az izr. nőegyesület** m. hó 29-én saját pénztára javára sikerült műkedvelői előadást tartott, melynek 175 frt 70 kr. tiszta jövedelme volt.

— **A kassai izr. népkönyhában** m. hó 25—31-ig 600 egyén étkezett, és pedig 25-en 10 krajczárjával, 575-en pedig, kik közt 340 tanuló volt, egészen ingyen.

— **Jótékony**ság. Mátészalkáról írják nekünk, hogy az ottani „Chewra Kadisa“ titkárja **Weisz Iruchim** a község minden szegényét felekezeti különbség nélkül, téli tűzifával látta el.

— **Emlékünnep**. Bécsben az izr. vakok intézete alapítójának, néhai **Königswarter János** bárónak emlékére m. hó 25-én gyász isteni tiszteletet tartottak. Az ünnepélyen, melyen **Königswarter Mór** báró családján kívül a bécsi zsidóság színe-java volt jelen, a maariv ima után **Heller**, az intézet igazgatója emlékezett meg meleg hangon a bécsi izr. vakok intézetének elhunyt alapítójáról és méltányolva szólt fia **Königswarter Mór** báróról és családjáról, mint a kik az intézet alapítójának szellemében istápolják tovább is a szerencsétleneket. Az istentisztelet folyamán **Königswarter Mór** báró kaddist mondott atyja lelke üdvéért.

— **Rothschild Salamon báró neje**nek jótékonyága. A párisi **Rothschild Salamon** neje négy izr. jótékonycélú intézetnek 75,000 frankot adományozott. Ezen összegben kívül Páris szegényeinek segélyezésére 15,000, az erkölcsileg elhagyott gyermekek istápolására pedig 10,000 frankot áldozott.

— **80-ik születésnapját** ülte meg **Berlin dr.** udvari tanácsos, **Berlin Löwnek** a híres casseli főrabbinak unokája **Fürthön** (Németország). Gyermekai ez alkalomból a berlini árvaházban 9000 frankos alapítványt tettek.

— **A Makkabeus-ünnep**. A bécsi „Kadimah“-egyesület, melynek zsidó egyetemi hallgató tagjai a zsidó önértet, a zsidótörténelem és irodalom művelését tüzték ki célul, m. hó 21-én igen előkelő közönség jelenlétében Makkabeus-ünnepélyt tartottak, melyen az alelnökön, **Rosen v. Basil dr.**-duson kívül az egyesületnek több tagja vett részt részint alkalmi szónoklatokkal, részint szavalattal, sőt hegedűjátékkal is. — Az ünnepély tiszta jövedelmét a „Verein zur Unterstützung armer israelitischer studirender in Wien“ cz. egyesületnek juttatták.

— **A varsói főköormányzó rendelete**. A Varsóban megjelenő „Dziennik dla Wszystkich“ m. év decz.

17. (5.) számában egy hirt közölt, mely szerint egy keresztény előtt, ki letakart kosárban, melynek födelén a feszület volt, szent ostyát vitt, a zsidók állítólag mind kiköptek s hogy a keresztényt, ki ezt szóvá tette, a zsidók e miatt inzultálták volna. A főköormányzó e hir felől a rendőrfőnöktől kért felvilágosítást, mely a közleményt alaptalannak nyilvánítván, a főköormányzót a következő rendelet kibocsájtására indította: „Az 1876. évi szeptember 20-iki rendelet értelmében a „Dziennik dla Wszystkich“ lap kiadója, mert a hivatkozott tudósítást közölte, ezer rubelnyi pénzbírságra íteltetik. Ha e bírságot megfizetni nem volna képes, 3 havi börtönnel büntetendő. Varsó, 1887. december 20. (8.) A varsói főköormányzó. Gurkó, főhadsegéd.“ E rendelet természetesen nagy zürzavarnak vette elejét.

— **Zsidók és keresztények** czimen **Gortshakoff Quavaroff** hercegnő tollából egy röpirat jelent meg Párisban, mely a »Figaro« szerint »A zsidó Franciaország« cziműre volna talpra esett válasz.

— **A Loebenben megtartott tanító-gyűlés**, mely nem felekezeti tanítókból állt, többek közt a következő határozatot hozta: »Antisemita irányu lapoktól pedagógiai szempontból minden erkölcsi és anyagi támogatás megvonandó.« Hazánk tanítógyűlései is hozhatnának ilyen értelmű határozatot.

— **Posen polgármester helyettese**, **Busz Theodor** hitsorsunk m. hóban hunyt el. Halálát a város és hitközség minden körében gyászolják. **Busz Theodor** 27 évig volt Posen polgármester helyettese és egész egy emberöltőn keresztől a poseni hitközség elnöke. Holtteteménél lakásán két rabbi a templomban szintén kettő tartott gyászbeszédet. A temetőben pedig a polgármester beszélt a város nevében.

— **Két helyreigazítás**. Mult heti számunkban „Trefort jelentése“ czimű cikk végén felsorolt zsidóhitű egyetemi magántanárok közül (az orvostudományi karnál) kimaradt egyike a legjelesebbeknek: **dr. Böke Gyula**. — A „Zsidók a magyar tudományos és szépirodalmi társulatokban“ czimű cikkben **Kőrössi Józsefet**, a magyar statisztika megteremtőjének neveztük, itt azonban kimaradt néhány szó; a jellemzés a kéziratban így hangzott: a magyar statisztika egyik új és fontos ágának, a demografiának megteremtője; — mit ezennel helyreigazítottunk.

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük január kezdetével lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	6 frt — kr.
fél évre	3 frt — kr.
negyed évre	1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 3. sz.

K A D I S.

— Kompert Lipót beszélya. —

(6. folyt.)

Jákó figyelme, melylyel Blümelét elhalmozta, Mayernek mélyen a szívébe nyilallott. Ugy érezte, hogy Blümelét most teljes erejével kellene kiszabadítania Jákó hálójából. Csendes természetű volt, de most egyszerre oroszlánná vált. Mindkét kezét Blümele felé nyújtotta ki.

— Szent Isten! — kiáltá Jákó tréfás ijedtséggel, miközben Blümelét pár lépéssel hátrafelé vezette — vonuljunk vissza, mig nem késő, mig agyon nem szorít bennünket, mert olyan ám mint a pók, mikor légygyel akar jól lakni.

Erre Blümelét még jobban előfogta a nevetés, mint előbb és még mielőtt meggondolhatta volna, mit válaszoljon Mayernek, Jákó rágyújtott a nótára és tovaperdült Blümelével; a többi párok is tánczba kaptak s a vén körtefa körül a legderültebb világ járta.

Sejtette-e a négykezű Mayer, hogy e pillanatban azon hálónak első szeme készült el, melybe élete boldogsága... s nem sokára másé is beleakad és a halásznak mint szerencsés fogást: szerencsétlenséget juttat? Valami megnevezhetlen fájdalom szaladt végig az ifjú idegein, amint a körtefának támaszkodva látnia kellett, hogy unokahuga Blümele a szerencsés Jákó karjaiban mint repül tova a puha fűvön.

Midőn Blümele ezen szombati mulatságról hazatért, arczán még a heves felindulás sötét tüze izzott, úgy hogy Eszter, elhalt fiacskaira gondolván, ijedten kiáltott fel:

— Blümele mi bajod? Arczod csupa tűz...

Azonban Blümele futó tekintetet vetett a tükörbe s vigan szólt:

— Jákó olyan jól mulattatott bennünket, anyám... tánczoltunk... és aztán Mayer miatt olyan jóízűeket neveltünk. Jákó azt hitte, Mayernek négy keze van... és ez nekem nagyon tetszett, mert Jákónak igaza van. Csak nézd meg őt, anyám, és magad is befogod látni: Mayernek négy keze van.

Eszter még ekkor nem tudta, Lőw Jakabnak mi szándéka van testvérbátyja fiával, Mayerr l.

Blümelének ez éjjel különös álma volt. Sokáig nem tudott elaludni, de midőn elszenderült, úgy tetszett neki, mintha még mindig Jákóval tánczolna a hegyen a körtefák alatt. Olyan könnyű tánczosnő volt mint a toll és Jákó olyan szívéhez szóló tánczdarabra gyújtott; mégis néha-néha vállain keresztül hátrafelé kellett tekintenie, mert Mayer a vén fa törzséhez támaszkodva állt s felé terjesztette hosszú karjait; és ezek a hosszú karok egyre nőttek, mig borzasztó hosszúakká lettek. De Jákó mindig tovább ragadta; a tánczhely lassanként be sem látható térre

terjedt ki... Jákó egyre szebben, egyre szívéhez szólóbban énekelt... mig nem egészen egyedül maradtak.. Blümele halk kiáltással ébredt fel.

Még több ilyen szombatdelután repült el, egyik pompásabb volt mint a másik; de Mayer ezeken nem szerepelt. Ha a vig leánysereg Blümelét körülfogva a hegyre ment, Mayer hosszú karjait szorosán hátára szoritva, hogy senkise vegye észre, szülőházának ablakából nézte.

Fzen időre esett, hogy Blümele majdnem minden szombaton új díszben jelent meg, melyet atyja hordott haza utjából. A szép leánynak hogy illet a leg egyszerűbb szalagocská is; de milyen bűbájosan csengtek a hizelgések is, melyeket Jákó tánczközben fülébe suttogott! Blümele már tudta, hogy számára társnői szívében csak irigység van; azonban egyedül ő, a szép és veszedelmes Jákó csupa elragadtatás volt. Jákó úgy intézkedett, hogy a diófák alatt a hegyen minden szombaton járta a táncz. Azon ürügy alatt, hogy Blümele a közeledő tánczmulatságon, melyet a fiatal emberek sátoros ünnepek utolsó napjára terveztek, a legújabb turtánczokat még nem járhatja elég jól, senki mással nem hagyta foglalkozni, minden turt magának kötött ki. Emellett tehetségei mindig újabb oldalról tüntek fel; úgy rémlett, mintha lényéből, de sőt pusztá leheletéből emésztő meleg sugároznék ki, melytől bármi került is eléje olvadt. A szünetek idejében, melyet most ritkábakká tett mint ezelőtt, mert egyre-másra folyt a táncz, Jákó elragadó ékes-szólással beszélte el, mi más világ van ott az ő házában, mint a melancholikus Csehországban. Ott egészen más alkotásuak az emberek mint itt; a cseh zsidókkal szemben olyanok, mint a nemes emberek. Ott nem szükséges vigyázni minden krajczárra, vigan foly az élet, tejjel, mézzel folyik minden és a bor, mit Csehországban csak kanalanként szokás a betegnek adni, patakokban foly. Tulajdon atyjának is 8 lova van, azokon jár vásárra, mert Magyarországon 8-asnál kisebb fogattal járni, székelyen. Gyermekségét ő maga is inkább lóháton töltötte, mint a könyvek mellett; házuk mögött mértföldes pusztá terül el, melyen János béresük kíséretében nyergeletlen lovon cél és szándék nélkül vágatott órákon át, a feje fölött nem látott mást, mint a kék eget, lába alatt pedig a pusztá hulámos rónáját! Hej! milyen élet volt is az. Csak Magyarországon lehet látni, milyen széles, milyen végtelen a világ! azonban Csehországban már a szomszédos falunál el van ez deszkázva s az emberek jelleme is ugyanilyen! Férfi és nő e tekintetben egészen egymásra üt; hiányzik belőlük a tűz, a vállalkozó szellem; nincs bennük semmi más, pusztán hideg számítás és szívtelen önzés.

(Folyt. köv.)

Szerkesztői posta.

Dr. L. G. urnak P—k. Eötvös Károly 1841-ben született, neje dr. Fromm, királyi tanácsos leánya, gyermeke egy van, a 17 éves Bálint, szülei büszkesége, szeme fénye. A fiatal Eötvös, jelenleg II-od éves joghallgató, örökölte atyja nagy tehetségét és anyja mély kedélyét.

F. P. urnak Budapest. Az általunk idézett „Deutsche Wacht“ Dresdában jelenik meg.

Hasoel H. Wahrmann Izrael a pesti zsidó hitközség első rabbija volt; Schwab és Meisel ő utána következtek — A magyar city országos képviselője ennek a Wahrmannak az unokája.

Dr. Δ urnak Budapest. Hosszu, uram, a levele; de rövid az emlékezete. Még csak egy évvel ezelőtt a magyar képviselőházban, fennállott egy antiszemita párt és klub is, és fennállott egy antiszemita napilap. Ma a párt nem létezik; a klub meg nem alakult; a lap, szerkesztőtől, mindenestül észrevétlenül eltűnt. A lefolyt évben voltak képviselők, kik hihették, hogy ha átcsapnak az antiszemitákhoz, jobb karriért csinálhatnak, biztosabb az újból való megválasztatásuk. Hogy künn az országban hányan voltak, kik az antiszemitizmus segítségével mandatumra vélték szert tehetni, arról az az 52 antiszemita jelölt tesz tanubizonyosságot, kik annak idején ezekben a lapokban nem egyszer voltak felsorolva. És most mennyi az antiszemitizmus értéke? Annyi, hogy egy mint antiszemita jelölt megválasztott képviselő kézzel-lábbal tiltakozik az ellen, hogy ő antiszemita volna, mert azt hiszi, hogy a lába alatt ingó talaj csak így szilárdulhat meg; a többi nyolcz antiszemita feléről bátran állithatom, hogy szívesen veszik, ha róluk azt állítják, hogy ők tulajdonképen nem is antiszemiták. Vagy, ha hagyjuk is ezt, arról csak van tudomása Önnek is, hogy Rácz Géza, Szemecz Emil, Zimandi Ignác, Andreaszky baró, Nendtvich Károly, Margittay Gyula, Simonyi Iván, Gruber János és a három csendes antiszemita: Rath Ferencz, Csuzy Pál és Pántocsek Rezső és — a ki mindnyájukkal felírt — Verhovay Gyula: a mult évben mindannyian országgyűlési képviselők: — ma már nem azok? Mezei Ernő ur, lapunk e kitünő munkatársának tehát nagy oka volt úgy írni, a mint írt, és a mit mindnyájan éreztünk is, a mit az Ön leveléről a legjobb akarat mellett sem állithatok.

F. H. urnak Tokaj. Tudósításában a legjobb akarat mellett sem tudtam felfedezni a felekezeti momentumot. Az illető különben is annak idején kedvezően vallott. Buzgalmaért mindenesetre köszönetet.

E. L. urnak Nyitra. Heves, tulságosan heves, és nem is mindenütt igazságos. Czikkét csak úgy közölhetjük ha enyhíthetünk kitételein!

Debreczenbe. A budapesten fennálló 8 gymnasium és 4 reáliskolában mindössze hat zsidóhitű rendes tanár működik. A fővárosi állami mintagymanasiumban (a Trefort- és Ó-utcza sarkán) dr. Kármán Mór és Marczali Henrik; a VII. ker. államgymnasiumban (Klauzál utcza) dr. Szilassy Mór; a II. ker. állami főreáliskolában (Budán) Palóczy Lipót; az V. ker. állami főreáliskolában (Markó utcza) dr. Alexander Bernát és Reif Jakab. — Középiskola rangjában álló állami intézetben még csak egyetlen zsidó tanár működik: dr. Sonnenfeld Zsigmond, az állami felső leányiskolában. (Ujvilágutcza) A két községi reáliskolában a zsidó tanár még eddig nem tette be lábát, és nem is teszi be egyhamar, ha mindjárt Spinozzát és Mendelsohnt testesíti is meg személyében; erről kezeskedik az a mosolygó clique-antiszemitizmus, melyet a fővárosi atyák olyan szépen meghonosítottak intézményeikben, s mely, melleleg mondva, veszedelmesebb, mert még rögzöttebb a leglármazóbb fokos antiszemitizmusnál is.

P. L. urnak G—g. Homo a fővárosi magyar és német journalistikának egyik legkiválóbb alakja. Előkelő magyar mint

német lapok (Nemzet, Pester Lloyd, N. P. Journal, Magyar Salon és mások) egyaránt keresik csak neki sajátos, zamatos, magas röptü czikkeit. Ilyen gyöngye az ő czikkeinek volt lapunk 47. számában megjelent „Egy év“ felirású levele is.

Békés Gyula. Mint zsidók tulajdonképen érdekünkben volna Csátárt segíteni győzelemre, mert, ha valaki, úgy ő az, ki alaposan agyonkompromittálhatja a még életben maradt kölyökantiszemitizmust is, mely a képviselőházban még mindig kísért; de mint hazafiak, — s ezek legyünk első sorban — kötelességünk mindent elkövetni, hogy oly alakok, minő a Csátaré parlamentünket rosz hirbe ne hozzák. Oly igazságtalan Gőndöcs Benedek apáttal szemben lennünk nem szabad, hogy tisztesség, tehetség és hazafias érdemek dolgában közte és Csátár közt párhuzamot vonni akarjunk.

H I R D E T É S.

Január 1-vel új előfizetést nyitunk a

„MERCUR“

hiteles sorsolási tudósítóra.

18. évfolyam. 18. évfolyam.

A nagyszámu sorsolási lap közül a „Mercur“ az elismert megbízhatóságával és legtökéletesebben, hasznavehetőleg és világosan szerkesztett huzási jegyzékeinél fogva kitünik, miáltal olvasó körének elismerését már kezdetétől fogva megnyerte. — A huzási lajstromokon kívül a „Mercur“ minden tudnivalót közöl, mely a közgazdaság, kereskedelem, pénzügy és forgalom terén előfordul, mely oknál fogva minden értékpapir tulajdonos különösen pedig tőkés számára egy szaklapot képez, melyből hasznos tudnivalókat huzhat.

A „Mercur“ magyar-német szövegben hónaponta 2—3-szor jelen meg, szükség esetén többször is, azonban nyomban minden nagyobb és fontosabb huzás után.

Minden előfizető ingyen kapja a „Mercur“

sorsolási évkönyvét

1888-ik évre

mely teljes hátralék-kimutatást az összes 1887. december végéig kisorsolt és még be nem váltott magyar, osztrák és külföldi sorsjegyekről tartalmaz. — Felelmitjük még az

általános sorsolási naptárt

1888-ik évre

mely az összes magyar, osztrák és külföldi sorsjegyek és kisorsolandó magyar értékpapirokat tartalmazza. Mindamellet, hogy a „Mercur“ anyaga napról napra szaporodik, a lap előfizetési ára változatlan marad és pedig

egész évre 2 frt

bérmentes postai szétküldéssel együtt. Mutatványszámokat kívánatra egy egész hónapig ingyen és bérmentve küldünk.

Előfizetéseket elfogad

A „MERCUR“ kiadóhivatala Budapest, V., Dorottya-utcza 12. sz.